

STRANIĆ, Bojan, slikar (Medvode, 27. VIII. 1921 — Zagreb, 22. XI. 1993). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1948 (M. Tartaglia). U njegovim ranim djelima prevladavaju postimpresionistički postupak i tradicionalna tematika (portret, pejzaž, mrtva priroda). Od 1958. opredjeljuje se za sportske teme kojima unosi na svoja platna dinamiku i življivi kolorizam. Poslije 1961. slika u duhu geometrijske apstrakcije, istražujući tonska svojstva obojenih površina (*Žuto-plavo 4+1*, 1969). Njegova trodimenzionalna djela spoj su konstruktivističkoga postupka i minimalističke forme (*Objekt I*, 1970). U ciklusu *Rekorderi & Šampioni* vraća se slikanju stiliziranih ili koloristički riješenih likova sportaša u pokretu (*Prvak Europe*, 1975. i *Nadmetanje*, 1990), dok u crtežima interpretira klasične uzore (ciklus *Zapisi*, 1977). — Samostalno je izlagao u Zagrebu (1953, 1970, 1976, 1977, 1987, 1990), Mariboru (1975, 1977), Brčkom (1978) i Velikoj Gorici (1989). Bavi se opremom knjiga, plakatom i ilustracijom.

LIT.: M. Vetrli, Bojan Stranić (katalog), Maribor 1975. — R. Gotthard-Skiljan, Hrvatski sportski plakat 1906—1986 (katalog), Zagreb 1987. — I. Šimat Banov, Bojan Stranić (katalog), Zagreb 1990.

STRAUB, kiparska obitelj podrijetlom iz Württemberga u Njemačkoj (XVIII. st.).

Filip Jakob (Wiesensteig, 1706 — Graz, 1774). God. 1733. dolazi iz Beča u Graz gdje preuzima kiparsku radionicu znamenitoga kipara J. J. Schoya i postaje vodeći kipar gl. grada Štajerske. Njegova plodna djelatnost obuhvaća i Hrvatsku. God. 1759. radi gl. oltar zavjetne crkve Marije Jeruzalemske na Trškome Vrh u kraj Krapine; donator je bio tajnik biskupa Jurja Branjuga, Josip Jagušić. Golemi dimenzija, s mnogo kipova i bogatom ornamentikom, oltar je djelo vrhunske lik. vrijednosti.

Franjo Antun (Wiesensteig, 1726 — Zagreb, 1774. ili 76). Između 1763—74/76. djeluje na Kaptolu u Zagrebu. Pod utjecajem starije braće (Filipa Jakoba i Josipa) radi u duhu alpsko-štajerske barokne plastike, poglavito oltare i propovjedaonice velikih dimenzija s bogatim figuralnim i ornamentalnim dekorom. Njegova su djela oltari Sv. Ane i Žalosne Marije u Čučerju, gl. oltari u Ludini, Brezovici, Kostajnici, Pakracu i Prepolnome, gl. oltar i bočni oltari Sv. Jurja i Sv. Josipa u Kloštru Ivaniću te propovjedaonice u Kutini, Mariji Gorici i Brezovici.

Josip (Wiesensteig, 1712 — Maribor, 1756). Nakon kraćega boravka u Ljubljani sred. 40-ih god. XVIII. st. nastanjuje se u Mariboru. Od njegovih radova u Hrvatskoj poznat je kip Sv. Ivana Nepomuka za urušlinsku crkvu u Varaždinu (1745/52), oltar Sv. Josipa u crkvi Sv. Marije u Taborskom (1745), te golemi gl. oltar župne crkve Sv. Nikole u Čakovcu (oko 1750) s grbom feudalne obitelji Althann-Pignatelly.

LIT.: S. Vrišer, Dela štajerskih baročnih kiparjev u Medmurju, Časopis za zgodovinu in narodopisje (Maribor), 1967. — I. Lentič, Mariborski kipar Jožef Straub u Varaždinu, Vijesti MK, 1971. — D. Baričević, Pregled spomenike skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u sjevernom dijelu Hrvatskog zagorja, Ljetopis JAZU, 1971, 75. — Ista, Štajerski majstori na Trškom Vrh, Vijesti MK, 1975. — Ista, Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj, Peristil, 1992—93, 35—36.

STRAŽEMAN, selo SZ od Požege. Na istaknutom je položaju gotička, barokizirana župna crkva Sv. Mihovila, pregrađena 1777. Ima jedan brod s dvije bočne kapele (oblik križa), gotičko poligonalno svetište s potpornjima i do njega sakristiju. Uz bok glavnoga pročelja je zvonik. U crkvi se nalaze: na klasicističkome oltaru slika Sv. Ivana Krstitelja (I. Tišov) te granitni nadgrobni spomenik I. Jankovića s figurama u metalu (lik pokojnika, tugujuća supruga i alegorija smrti). Među crkvenim se ruhom ističu barokne kazule i pokaznica (dar Jankovića). — Utvrđeni grad S. spominje se od 1503; danas porušen kao i dvor, nekada smješten u parku (od 1864. u posjedu Jankovića).

LIT.: J. Kempf, Požega, Požega 1910, 177. — G. Szabo, SG. — Isti, Epilog, Narodna starina, 1928, 16, str. 78. — Isti, O starom misnom ruha, ibid., 1928, 17, str. 151—152. — D. Vukičević-Samarđija, Sakralna gotička arhitektura u Slavoniji, Zagreb 1986, str. 142. — A. Ht.

STRAŽEVNIK, lok. iznad Gornjega Humca na otoku Braču. Na mjestu nestaloga naselja nalazi se ranoromanička crkva Sv. Jurja, koja se prvi put spominje 1111. Crkv. vrata pripadaju romaničko-gotičkom slogu s poč. XIV. st. Na oltaru je renesansni reljef iz druge pol. XV. st. (Majka Božja s djetetom, mrtvi Krist i Sv. Juraj), djelo škole Nikole Firentinca.

LIT.: D. Vrsalović, D. Domančić i K. Prijatelj, Kulturni spomenici otoka Brača, Brački zbornik, IV, Zagreb 1960. — D. Domančić, Graditeljstvo ranog srednjeg vijeka na Braču, u knjizi: Brač u ranom srednjem vijeku, Povelja 1984, str. 33. — N. B. B.

STREZA → PAVLIN KLOŠTAR

STRIEGL, Slavoljub (Slavo), slikar (Sisak, 9. IX. 1919). Studirao na Akademiji u Zagrebu 1939—44 (M. Tartaglia, V. Becić, Z. Šulentić). S K.

Hegedušićem sudjelovao pri obnovi svetišta u Mariji Bistrici (1944). Do 1974. lik. pedagog u Sisku. Slika i crta sisačke motive, krajolike Pokuplja i Posavine, kompozicije sa životinjama (*Šlepovi*, 1941; *Prlica*, 1947; *Glava životinje*, 1951). Njegova djela, posebice akvareli, odlikuju se intimnošću ugođaja, tonskim rješenjima i lirskom osjetljivošću (*Sisački motiv sa zvonikom*, 1949; *Posavsko dvorište*, 1969; *Na paši*, 1971; *Pejzaž*, 1974; *Puran*, 1989). Bavi se ilustracijom i graf. oblikovanjem.

LIT.: B. Mesinger, Slavo Striegl, Vinkovci 1972. — Z. Sušek, Slavo Striegl, Sisak 1979. — M. Peić, Slavo Striegl (katalog), Zagreb 1985. — P. Pirc-Petrinjak, Slavo Striegl — Sisački boj (katalog), Sisak 1993/94. — B. Arnaudović, Striegl — njim samim, Sisak 1994. — Z. Sa.

STRIP, slijed slika sadržajno međusobno povezanih i obično popraćenih kraćim tekstom čija je svrha prenijeti obavijest ili u promatrača izazvati estetski doživljaj. Primjeri pripovijedanja slikama mogu se naći već u pećinskom slikarstvu, te na egipatskim freskama, Trajanovu stupu, tapiseriji iz Bayouxa, astečkim manuskriptima, »Bibliji pauperum«, grafikama Williama Hogartha, no razvitak stripa vezan je uz pojavu novoga sistema litografije i publikacija namijenjenih najširoj publici. Kao masovna industrijska slika razvit će se u jedno od najvažnijih sredstava vizualnoga komuniciranja. Začetnikom suvremenoga stripa danas se smatra švic. pripovjedač i karikaturist Rodolphe Töpffer, čije su crtane satirične priče iz sred. XIX. st. prve uvele rubove sličica te međuzavisnost teksta i crteža. Moderni novinski strip nastao je u SAD krajem XIX. st. (*»The Yellow Kid«*, 1896; *»Katzenjammer Kids«*, 1897; itd.), a razvio se na poč. XX. st. Isprva su stripovi isključivo humoristički, a 1929. s pojavom pustolovnih stripova (*»Buck Rogers«* i *»Tarzan«*) počinje tzv. zlatna era novinskoga stripa. God. 1933. pojavljuju se prvi strip-svesci, časopisi koji objavljuju samo stripove, najprije pretiskivane iz novina, a od 1935. izvorne. Strip-svesci su i danas prevladavajući oblik strip-izdavaštva u SAD, gdje od 1938. (pojava Supermana) tematski prevladavaju superheroji. Eur. su stripovi bili pod znatnim utjecajem američkih do II. svj. r., a nakon toga se razvijaju vlastitim putem u nekoliko karakterističnih »škola« (francusko-belgijska, talijanska, britanska). Japan, treće veliko tržište, ima dugu tradiciju vlastitih stripova i specifičan način vizualnoga pripovijedanja, koji Zapadu ostaju uglavnom nepoznati do poč. 1980-ih.

Prvi hrv. strip »Maks i Maksić« S. Mironovića *Golovčenko*, objavljan u »Koprivama« 1925—34, nastao je pod izravnim utjecajem protostripa »Max und Moritz« što ga je W. Busch objavio 1865. a »Koprive« kao knjigu izdale 1924. Od 1935, kada A. Maurović u »Novostima« objavljuje prvi realistično crtani strip pustolovna sadržaja »Vjericu mača«, hrv. se strip razvija vlastitim putem. Već u tome stripu Maurović doseže vrhunsku vještinu u crtežu i vizualnoj dinamici. Od 1935. do poč. II. svj. r. on je u »Novostima«, časopisima »Oku« te »Mickey stripu« kao i u posebnim svescima objavio 30-ak kompletnih stripova, među kojima se izdvajaju »Trojica u mraku« (1936), »Sedma žrtva« (1937) i serijal o Starome Mačku (1937—38). U »Oku« se 1935. javljaju braća *Neugebauer*, scenarist *Norbert* i crtač *Walter*, koji su uz Maurovića glavni predstavnici tzv. zagrebačke škole autorskoga stripa. Do 1940. oni će u raznim časopisima objaviti 40-ak stripova, većinom crtanih karikaturno i pod utjecajem Walta Disneya, te pokrenuti dva vlastita časopisa: »Veseli vandrokaš« (1938) i »Novi vandrokaš« (1940). U prvim brojevima »Oka« izlazi i strip *Leontija Bjelskog* (potpisivao se pseudonimom Tomas) »Pentekove novine«. Početak rata prekinuo je izlaženje svih strip-časopisa, a pojedini se šapirografirani stripovi pojavljuju u partizanskom tisku. U svojem dru-

S. MIRONOVIĆ
GOLOVČENKO, kadar iz
stripa *Maks i Maksić* (1932)

stane, dječice moj, vidis, sto nam spremaju
A. MAUROVIĆ, kadrovi iz stripa *Sedma žrtva* (1937)

Preskoci... Ti to mozes... Ti to moras...

Satan se je zaletio i preskocio ogradu od dva i pol metra...

gom pokušaju (prvi je 1941. završen zabranom) braća Neugebauer pokreću 1943. »Zabavnik«, koji izlazi do svibnja 1945. i objavljuje vjerojatno najbolje radove braće Neugebauer (»Patuljak Nosko«, »Gladni kralj«, »Tarzanovim stopama«), kao i nove stripove A. Maurovića (koje dovršavaju drugi autori nakon Maurovićeva odlaska u partizane) i »Atlantidu« F. Bisa. God. 1945. stripovi se, uz kratkotrajne časopise »Magnet« i »Patak«, pojavljuju još u »Kerempuhu« (N. Neugebauer i A. Kinert, »Radista komsomolac« i »Kalif tiranin«), »Novom svijetu« (A. Maurović, »Mrtvački brod«; Marcel Čukli i Stevo Binički, »Neprijatelji broj jedan«) te u »Glasu Slavonije« (B. Dovniković, »Udarnik Ratko«). Objavljivanje tih stripova prestaje nakon napada u »Borbi« u siječnju 1946. koji s. ocrnjuju kao zaglupljujući proizvod kapitalističke industrije. Do 1950. s. se može naći samo u humorističkom tjedniku »Kerempuhu«, uglavnom hibridiziran s dnevopolitičkom karikaturom. U tome razdoblju stripove u »Kerempuhu« objavljuje W. Neugebauer (»Tomo Funtas«, »Petrica Kerempuh u XX. vijeku«), a poslije I. Voljevica (»Grga Protokol«, D. Vukotić (»Špiljo i Goljo«), Berislav Borčić i dr. Nakon 1950. stripovi se počinju ponovno probijati, najprije na stranicama tiska za djecu i mladež (»Pionirska zastava«, »Omladinski borac«, »Pionir«, dječje stranice »Ilustriranog vjesnika«, »Horizont«), a od 1952. pojavljuju se i niz časopisa koji znatan dio svojega sadržaja popunjavaju stripom (»Vjesnikov zabavni tjednik«, »Horizontov zabavnik«, »Petko«, »Miki Strip«). Glavni su autori toga razdoblja i dalje bili A. Maurović i braća Neugebauer, ali se počinju javljati i prvi autori tzv. druge generacije: V. Delač, B. Dovniković i J. Radilović. Uz njih tada još objavljuju I. Voljevica i O. Reisinger, a prvi se put javljaju i Frano Gotovac, Zdenko Svirčić te Ivica Bednjanec. God. 1954. u Zagrebu je pokrenut »Plavi vjesnik«, najvažniji strip-časopis sljedećega desetljeća. »Plavi vjesnik« okuplja sve istaknute hrv. crtače i na njegovim se stranicama objavljuju neki od najpoznatijih domaćih strip-serijala. Od autora tzv. prve generacije tu je A. Maurović, koji prvi put crta stripove u boji (»Biser zla«, 1960–61; »Djevojka sa Sijere«, 1961; »Čuvaj

se senjske ruke«, 1962/63 i dr.), dok W. Neugebauer objavljuje pretisak radova nastalih za njem. izdavača Kauku. V. Delač radi nekoliko serija za djecu (»Svemirko«, 1956–66; »Viki i Niki«). J. Radilović, najplodniji suradnik »Plavoga vjesnika«, crta serije »Kroz minula stoljeća«, »Kapetan Leši« i »Herlok Šolms«. U istome listu prvi put objavljuje 1959. Ž. Beker, crtač popularne serije »Zaviša«. B. Dovniković crta seriju »Mendo Mendović«, a O. Reisinger autor je humorističke serije »Štefekove pustolovine«. God. 1962–64. pojavljuju se niz izdanja koja objavljuju cjelokupne stripove umjesto dotadašnje prakse objavljivanja stripova u nastavcima. Ta je činjenica, uz pojavu jeftinoga uvoznog stripa, izazvala promjenu u koncepciji domaćih strip-izdanja, u kojima od tada prevladava uvozni strip. U nizu izdanja pokrenutih 1967–74 (»Super strip«, »Tom i Jerry«, »Cak«, »Cak ekstra«, »Zov«, »Zov strip« i dr.), domaći strip ima tek usputno mjesto pa se autori tzv. druge generacije okreću dizajnu (Beker), animaciji (Dovniković) ili radu za inozemstvo (Radilović). Važni su autori toga razdoblja tek Ivica Bednjanec (prije objavljivao u »Kerempuhu«, »Politikinu zabavniku« te edicijama »Nikad robom« i »Biblioteka lale«), koji od 1968. redovito surađuje s »Modrom lastom«, te N. Dragić, koji 1970–71. u »Večernjem listu« objavljuje svoj tzv. anti-strip »Tupko«. Uz njih djeluju i Željko Lordanić, Ratko Srežović i Vladimir Herceg, koji objavljuje uglavnom u Sloveniji, te Frano Gotovac, koji crta stripove za »Nedjeljnu Dalmaciju«. Poč. 70-ih godina javlja se i u Hrvatskoj tzv. alternativni strip. U »Studentskom listu«, »Telegramu«, »Omladinskom tjedniku« i »Tlu« pojavljuju se stripovi Nikole Marangunića (»Keseri«), Pere Kvesića, J. Marušića, Krešimira Skozreta i Radivoja Gvozdanovića, a od 1976. oko »Poleta« se okupljaju autori koji će od 1977. činiti jezgru → »Novoga kvadrata« te na koje se uglavnom odnosi termin treća generacija. Nakon raspada »Novoga kvadrata« (1979) dio autora tzv. treće generacije nastavlja se samostalno baviti stripom. I. Kordej tako radi serijal »Vam« te projekte za inozemne izdavače. Radovan Devlić crta serijal »Machu Picchu«, strip »Zlatarovo zlato« te pov. stripove

W. i N. NEUGEBAUER, kadrovi iz stripa *Jack Jackson i Binbo Bambus u afričkoj džungli* (1938)

I. KORDEJ, kadar iz stripa *Legenda iz Vamove zemlje* (1984)

(»Čiril i Metod«, »Varaždin«, »Strossmayer«), a K. Zimonić serijale »Luna«, »Zlatka«, »Spore« i »Priče iz davnine«. Ti su stripovi objavljivani u izdanjima specijaliziranim za domaće stripove (»YU strip«, 1978–87; »Naš strip« 1983–84; »YU strip — Profil«, 1985–90), ili u redovitim strip-revijama »Stripoteci«, »Spunku« te »Strip artu«, u kojemu Goran Delić objavljuje serijal »Smogy Boy«, a J. Radilović pretsak u inozemstvu objavljenih »Partizana«. Druga pol. 1980-ih donosi nekoliko novih pojava u domaćem stripu. On dobiva svoje redovito mjesto u dnevnim novinama, npr. u »Večernjem listu«, objavljuju se strip-albumi (kompilacije radova jednoga autora u knjiškoj formi), domaći autori rade na licencnim serijama (»Tom i Jerry«), a pojavljuju se i prvi strip-fanzini (amaterske publikacije). U Vinkovcima je 1984. održan prvi Salon jugoslavenskoga stripa, koji je počevši od petog Salona (1992) pretvoren u Salon hrvatskoga stripa. God. 1985. osn. je Društvo autora stripa Hrvatske, a 1986. pokrenut je časopis »Patak«, koji objavljuje isključivo domaće stripove i u kojemu se potvrdila nova generacija hrv. stvaralaca stripa (Dubravko Mataković, Milan Trenc, Stanko Bešlić, Dušan Gačić, Magda Dulčić, Danijel Žeželj te niz mladih autora). Rat u Hrvatskoj usporio je razvoj strip-scene nakon

1991. Pokrenut je niz izdanja koja su se redom gasila nakon samo nekoliko brojeva. Uz novinske stripove (npr. »Prot Pikčers« D. Matakovića) jedini su se redovito, premda znatno prorijedeno, pojavljivali »Patak«, »Comicon« (s uvoznim stripovima) te »Kvadrat«, časopis za teoriju stripa pokrenut 1992.

LIT.: Z. Posavac, Strip u Hrvatskoj, I–V, 15 dana, 1970, 8–9, 10; 1971, 1, 2, 3. — Isti, Strip i stripologija, ŽU, 1975, 22–23. — R. Munitić, Strip — deveta umjetnost, Kultura, 1975, 28. — V. Horvat Pintarić, Autorski strip zagrebačke škole, ibid. — M. Hanzlovsky i V. Horvat Pintarić, Andrija Maurović (katalog), Zagreb 1976. — »Novi kvadrat«, Pitanja, 1979, 10. — V. Krulčić, Hrvatski poslijeratni strip, Pula 1984. — S. Draginčić i Z. Zupan, Istorija jugoslavenskog stripa, I, Novi Sad 1986. — Histoire Mondiale de la Bande Dessinée (uredio C. Moliterni), Paris 1989. — V. Krulčić, Povratak pripovjedačkom stripu ili pojava četvrte generacije, u katalogu: 22. Salon mladih, Zagreb 1990. — Salon stripa Vinkovci '92 (katalog), Vinkovci 1992. — S. Draginčić, Strip u Hrvatskoj. Od ilustriranih priča do »treće generacije«, u knjizi: McCloud, Understanding Comics, Northampton 1993. D. Mn.

STRIZIĆ, Mark, fotograf (Berlin, 15. II. 1928). Školovao se u Zagrebu. Od 1950. živi u Australiji. Studirao je primijenjenu fiziku, od 1956. bavi se fotografijom. Predavač je na Victorian College of the Arts u Melbourneu. Odlikuje se širokim krugom tematskih i stilskih interesa (*Pogledi s mog prozora*, *Manekeni i lutke*, *Proslava*, *Uzorci australskog krajolika*). Postupkom »manipulirane slike« izveo je ciklus *Transformacije*, a daljim usavršavanjem tehnike približio je fotografiju slikarstvu (*Opsjednuti*). — Samostalno izlagao u Melbourneu, Sidneyu, Canberri, Tokiju i Zagrebu. Bavi se opremom publikacija. R.

STRIZIĆ, Zdenko, arhitekt i urbanist (Bjelovar, 19. IX. 1902 — Hannover, 1. XI. 1990). Arhitekturu studirao u Dresdenu (1921–23) i Berlinu (1924–26). God. 1926–28. pohađa majstorsku školu za arhitekturu kod H. Poelziga, gdje je 1928–31. i njegov suradnik. God. 1931–33. radi samostalno u Berlinu i s Holzbauerom projektira više građevina u Austriji, Njemačkoj, Češkoj, Slovačkoj i Švedskoj, te sudjeluje na natjecanjima. God. 1933. dolazi u Zagreb, gdje se posebno posvetio rješavanju urbanističkih pitanja, regulacijama gradova i gradskih četvrti, te pov. gradskim cjelinama. God. 1946–56. profesor je na Tehničkome fakultetu u Zagrebu, a 1956–61. na sveučilištu u Melbourneu, potom na Massachusetts Institute of Technology (SAD), a od 1962. profesor na Visokoj tehničkoj školi u Braunschweigu.

Kao suradnik H. Poelziga projektirao je zgrade na Bülowplatzu i kino-kazalište »Babylon« u Berlinu (1929), te kasino za I. G. Farbenindustriju u Frankfurtu/M (1930). Samostalno je projektirao naselje Spandau kraj Berlina (1927). Međunarodni je uspjeh postignuo prvim plasmanom (II. nagrada) na natjecanju za kazalište u Harkovu (1930). Za boravka u Berlinu sudjelovao je na mnogim arhit. i urbanističkim natjecanjima: za regulaciju Trga bana J. Jelačića u Zagrebu (1929), regulaciju Bačvica i Firula u Splitu (1930), Židovsku bolnicu u Zagrebu (1931), Narodni sanatorij u Beogradu

R. DEVLJIĆ, kadar iz stripa *Čiril i Metod* (1985)